

Ο ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ ΑΠΟΛΥΘΕΙΣ
ΔΕΣΜΩΤΗΣ.

ΕΝΤΟΣ τοῦ Ἄδου κατήλθον καὶ ἀνέστην
Ἀναγεννώμαι σήμερον ἐκ δευτέρου·
Νέον θέαμα μὲ εἶν' ὁ κόσμος νέον
Ἐἴκοσι χρόνοι ὡς ἑξοκισ αἰῶνες
Μαῦροι, σκοτεινοὶ, μονότονοι παρήλθον,
Κ' οὔτε τὸ γλυκὺ ἔαρ ὁ ὀφθαλμὸς μου
Οὔτε τὸ τερπνὸν φθινόπωρον ἐχάρη.

2.

Ἐμακάρισα πολλάκις τοὺς θανόντας,
Διότι, ἂν στερωῶνται τὰς καλλονάς σου,
Ἐραία φύσις, ὅμως ἢ στέρησίς των
Αἰσθησῶν οὐδεμίαν δὲν τοὺς παρέχει
Τὸν ἀκάθαρτον ἐφθόνησα πολλάκις
Σκορπίον, ὅστις εἶρπεν εἰς τὴν εἰρκτήν μου,
Αἰτίᾳ χαρὰν δὲν ἐγνώριζεν ἄλλη.

3.

Τώρα τὴν ὄρασίμ μου δὲν θλίβουν πλέον
Τέσσαρες τοῖχοι, ἐντάφιος ὀρίζων,
Οὐδὲ κωλύουν τὸ τάχος τῶν ποδῶν μου
Οἱ πολὺπλοκοὶ τῶν ἀλύσεων κροίκοι.
Τὸ βλέμμα ἤδη ἐλεύθερον βυθίζω
Εἰς τοῦ αἰθέρος τὸ ἀπέραντον ὕψος
Τὸν κόσμον ὅλον ὡς ἰδιὸν μου βλέπω,
Καὶ ἡ χαρὰ μου χαρὰ Θεοῦ ὑπάρχει.

4.

Εἰς ἐλεύθερος, μὲ εἶπαν εἰς τὰς φλέβας
Αἷμα νὰ ῥέῃ γοργότερον ἢ σθάνθην
Ἐπαλλεν ἡ καρδιά ἐντὸς τοῦ στήθους,
Ὡς πτηνὸν ὅπου ἔτοιμον νὰ πετάξῃ
Κτυπᾷ βιαίως τὰς δύο πτέρυγὰς του·
Κ' ἐκ τῆς πολλῆς μου χαρᾶς καὶ θυμηδίας
Ἐκινδύνεσα σχεδὸν νὰ ἀποθάνω.

5.

Ἐστράφην τότε καὶ εἶδον ὀπισθὲν μου
Τοὺς μακροτάτους τῆς δουλείας μου χρόνους,
Νὰ σχηματίζων ὡς τι πρόσγειον νέφος,
Ἀπαρόμενον ἀπὸ πνοᾶς ζεφύρου.
Ἐγγὺς ἦτον, ἔφυγε, καὶ μετ' ὀλίγον
Εἰς τῆς μνήμης μου τὸν ὀρίζοντα μόλις
Σμικρὸν, ἀμυδρὸν διέκρινα σημεῖον.

6.

Τί μὲ καλεῖτε εἰς τοὺς οἴκους σας, φίλοι;
Ἄν ὑποφέρω τῶν οἴκων σας τὴν θέαν,
Τὴν φυλακὴν μου μὲ ἐνθυμίζων ὅλοι.

ὦ! ἄφετέ με, ἄφετέ με νὰ τρέξω,
Νὰ τρέξω λεύγας χιλίας, δισχιλίας,
Εἰς δάση, βουνὰ, κοιλάδας, πεδιάδας,
Νὰ καταλάβω ἐλεύθερος πῶς εἶμαι.

7.

Μὲ τὴν δορκάδα νὰ τρέξω εἰς τὰ ὕψη,
Μὲ τὸν ζέφυρον νὰ πνεύσω τὸν λεγύπνον,
Εἰς τὰς ὑψίστας κορυφὰς τῶν ὀρέων
Ὡς ἀναβαίνει ὁ ἀέτος ν' ἀναβῶ,
Νὰ στρέψω τηλεσκόπον γύρω μου βλέμμα,
Τὸν ὀρίζοντα νὰ κατοπτρεύσω ὅλον,
Νὰ καταλάβω ἐλεύθερος πῶς εἶμαι.

8.

Τί βλέπω! ὅλοι τῆς γῆς οἱ διαβάται
Τήκονται, μοχθοῦν, ἀσχάλλουν, σπρωθοῦνται
Ἐντὸς τοῦ κύκλου τοῦ στενοῦ τῶν παθῶν των.
Ἐμὲ δὲν θέλγει πλέον δόξα ἢ πλοῦτος,
Οὔτε ἡ ἰσχὺς, οὔτε τὰ μεγαλεῖα
Ἀδιάφορον ἢ Κροῖσος ζῶ ἢ πένης·
Εἶμ' ἐλεύθερος, καὶ τοῦτο μόνον φθάνει.

Ο Ρ Α Σ Σ Ε Λ Α Σ .

[Ἴδε Τόμ. ζ'. Σελ. 156-159, 165-168, 180-183· Τόμ. η'. Σελ. 5-8, 22-25, 38-40, 53-55, 77-79, 85-88, 102-104, 117-119, 135-139, 150-158.]

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'. Σοφοῦ τινος ἱστορία.

ἘΠΑΝΕΛΘΟΝΤΕΣ εἰς τὸ Κάϊρον, ἔχαιρον τοσοῦτον
ἄπαντες συνευρισκόμενοι, ὥστε οὐδεὶς αὐτῶν ἐξήρ-
χετο εἰμὴ ὀλίγον. Ὁ βασιλόπαις ἤρχισε νὰ κλῖνη
πρὸς τὴν παιδείαν, καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐφάνέρωσεν
εἰς τὸν Ἴμλακον ὅτι ἐσχόπευε ν' ἀφιερωθῆ εἰς τὰς
ἐπιστήμας, καὶ νὰ περάσῃ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βίου ἐν
φιλολογικῇ μοναξίᾳ.

Πρὶν κάμῃς τὴν τελικὴν ἐκλογὴν σου, ἀπεκρίθη ὁ
Ἴμλακος, ὀφείλεις νὰ ἐξετάσῃς τοὺς κινδύνους τῆς,
καὶ νὰ συνδιαλεχθῆς μετὰ τινων ἐκ τῶν ὅσοι ἐγγήρα-
σαν ἐν μόνῃ τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν συναστροφῇ. Πρὸ μι-
κροῦ ἐξῆλθον τοῦ ἀστεροσκοπεῖου ἐνός τῶν πολυμα-
θεστέρων ἀστρονόμων, ὅστις ἐδαπάνησε τεσσαράκον-
τα ἡδὴ ἐνιαυτοὺς, μετ' ἀκαμάτου ἐπιμελείας θεωρῶν
τὰς κινήσεις καὶ τὰ φαινόμενα τῶν οὐρανίων σωμα-
των, καὶ εἰς ὑπολογισμοὺς ἀπεράντους καταβυθίζό-
μενος. Ἄπαξ τοῦ μηνὸς δέχεται ὀλίγους τινὰς φί-
λους, ν' ἀκούωσι τὰ συμπεράσματά του, καὶ νὰ χαί-
ρωνται τὰς ἀνακαλύψεις του. Ἐγὼ ἐπαρουσιάσθην
ὡς λόγιος ἄξιος τῆς προσοχῆς του. Ἄνθρωποι δέ,
οἵτινες ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς ἐν μόνον ἀντικείμενον
προσηλώθησαν, δέχονται ἀσμένως τοὺς πολλῶν πραγ-

μάτων ειδήμονας καὶ λόγου ἔχοντας εὐροίαν. Ὁ ἀστρονόμος ἤκουσεν εὐχαρίστως τὰς παρατηρήσεις μου, ἐμειδίασεν εἰς τὴν διήγησιν τῶν ὁδοιποριῶν μου, καὶ μετὰ χαρᾶς ἔλησμονήσθη τοὺς ἀστερισμοὺς, καὶ κατέβη πρὸς ὀλίγον εἰς τὸν γήϊνον τοῦτον κόσμον.

Τὴν ἡμέραν τῆς προσεχοῦς διακοπῆς ἀνεύεσσα τὴν ἐπίσκεψίν μου, καὶ πάλιν εὐτύχησα νὰ τὸν ἴδω. Ἐκτοτε δ' ἐμετρίασε τὴν αὐστηρότητα τοῦ κανόνος του, καὶ μ' ἐσυγχώρησε νὰ ἐμβαίνω ὡσάκις ἤθελον. Πάντοτε εὕρισκον αὐτὸν πολυάσχολον, καὶ πάντοτε πρόθυμον νὰ ἀνακουφισθῆ. Ἐπειδὴ δ' ἕκαστος ἐγνώριζε πολλὰ, ἅτινα ὁ ἄλλος ἐπεθύμει νὰ μάθῃ, συνηλλάσσομεν τὰς ἰδέας ἡμῶν τερπόμενοι ἀμοιβαίως. Κατενόησα δὲ ὅτι καθ' ἕκαστην εἴλικυον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν ἐμπιστοσύνην του, καὶ πάντοτε εὕρισκον νέα αἴτια νὰ θαυμάζω τὴν βαθύτητα τοῦ νοός του. Τὸ ἀντιληπτικὸν αὐτοῦ ἦτο μέγα, ἡ μνήμη χωρητικὴ, ὁ λόγος εὐμέθοδος, καὶ ἡ φράσις σαφής.

Ἡ ἀκεραιότης καὶ ἡ φιλανθρωπία του δὲν εἶναι κατώτεροι τῆς μαθήσεώς του. Καὶ τὴν βαθυτέραν ἔρευναν καὶ τὴν ἐλκυστικωτέραν μελέτην ἀσμένως διακόπτει, ὅταν παρουσιασθῆ εὐκαιρία ν' ἀγαθοποιηθῆ διὰ τῆς συμβουλῆς ἢ τοῦ πλοῦτου του. Εἰς τὰ ἐνδόμυχα τοῦ καταγωγίου του, εἰς τὰς στιγμὰς τὰς πλέον ἐνησχολημένας, ἅπαντες εἶναι δεκτοὶ ὅσοι χρειάζονται τὴν συνδρομὴν του. Διότι, καίτοι, λέγει, ἀποδιώκων τὴν ὀκνηρίαν καὶ τὴν ἠδονὴν, οὐδέποτε θέλω κλείσει τὰς θύρας μου κατὰ τῆς ἐλεημοσύνης. Τὸ μὲν θεωρεῖν τὰ ἐπουράνια συγχωρεῖται εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ διάγειν ἐναρέτως προστάζεται ὡς χρέος ἀπαραίτητον.

Βέβαια, εἶπεν ἡ βασιλόπαις, ὁ ἀνὴρ οὗτος εὐδαιμονεῖ.

Ἐπεσκεπτόμην αὐτὸν, εἶπεν ὁ Ἰμλακος, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον συνεχῶς, καὶ πᾶσαν φορὰν μὲ ἤρεσκε περισσότερο ἢ συνομιλία του· ἦτον ὑψηλόφρων χωρὶς ὑπεροφίας, εὐπροσήγορος χωρὶς διατυπώσεων, καὶ μεταδοτικὸς χωρὶς ἐπιδείξεως. Κατ' ἀρχὰς δὲ ἤμην κἀγὼ τῆς γνώμης σου, ἐκλαμπροτάτη· ἐνόμιζον αὐτὸν τὸν εὐδαιμονέστατον πάντων, καὶ πολλὰκις συνεχαιρόμην αὐτὸν διὰ τὸ ἀγαθὸν ὅπερ ἀπῆλαυεν. Ἐφαίνετο δὲ μηδὲν ἀκούων ἀδιαφόρως πλὴν τῶν ἐπαίνων τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεως, πάντοτε γενικὴν τινα ἀνταποδίδων ἀπόκρισιν, καὶ εἰς ἄλλο τι ἀντικείμενον μεταστρέφων τὴν συνδιάλεξιν.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς προθυμίας ταύτης νὰ ἠδύνηται καὶ νὰ ἠδύνη, κατενόησα ὅτι ὀδυνηρόν τι αἰσθημα κατεπίεζε τὸ πνεῦμά του. Πολλὰκις ἠτένιζε σπουδαίως πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ κατεβίβαζε τὴν φωνὴν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λόγου του. Ἐνίοτε, ὅποτε ἤμεθα μό-

νοι, προσήλου ἐπ' ἐμοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς του ἐν σιωπῇ, ὡσεὶ ποθῶν νὰ λαλήσῃ τι ἀλλὰ μὴ ἀποφασίζων. Πολλὰκις μὲ ἐκάλει, σφοδρῶς ἐντελλόμενος νὰ ταχύνω, καίτοι, ὅτε ἐπορευόμην πρὸς αὐτὸν, οὐδὲν εἶχεν ἕκτακτον νὰ κοινοποιήσῃ. Ἐνίοτε δὲ, ὅποτε ἀνεχώρου ἀπ' αὐτοῦ, μὲ ἐκάλει ὀπίσω, μ' ἐκύτταζεν ὀλίγας στιγμὰς, ἔπειτα δὲ μὲ ἀπέλυε.

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'. Ὁ ἀστρονόμος φανεροῦναι τὸ αἶτιον τῆς ἀνησυχίας του.

Ἐπὶ τέλους, ἦλθεν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν τὸ μυστικὸν διέβρῆξε τὴν συστολήν του. Ἐνῶ συνεκαθήμεθα τὴν παρελθούσαν νύκτα εἰς τὸ πυργίδιον τοῦ οἴκου του, παρατηροῦντες τὴν ἐπιτολήν δορυφόρου τινὸς τοῦ Διὸς, λαίλαψ αἰφνίδιος ἠμαύρωσε τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐμπόδισε τὰς παρατηρήσεις μας. Πρὸς ὀλίγον ἐκάθισαμεν σιγῶντες ἐν τῷ σκότει, ἔπειτα δὲ ἀπέτεινε πρὸς ἐμὲ τοὺς ἐφεξῆς λόγους.— Ἰμλακε, πολὺν χρόνον ἐθεώρησα τὴν φιλίαν σου ὡς τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τῆς ζωῆς μου. Ἀκεραιότης ἀνευ μαθήσεως εἶναι ἀνίσχυρος καὶ ἀνωφελής, μαθήσις δὲ ἀνευ ἀκεραιότητος ἐπικίνδυνος καὶ φοβερά. Ἐῦρον εἰς σέ ὄλας τὰς ιδιότητας τὰς εἰς ἐμπιστοσύνην ἀπαιτουμένας· φιλανθρωπία, πείραν, καὶ καρτερίαν. Ἐκ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἐκπληρῶ καθήκον, ὅπερ ἡ φύσις ταχέως θέλει μὲ ἀναγκάσει νὰ παραιτήσω, καὶ εἰς τὴν ὥραν τῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς δούνης ἀσμένως θέλω ἐπιφορτίσειν αὐτὸ εἰς σέ.— Ἐγὼ, στοχασθεὶς ὅτι μ' ἐτίμησε διὰ τῆς μαρτυρίας ταύτης, τὸν ἐβεβαίωσά ὅτι πᾶν τὸ συντεῆνον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν του ἠθέλεν αὐξήσει καὶ τὴν ἰδικήν μου.

Ἄκουσον, Ἰμλακε, πρᾶγμα, τὸ ὅποιον δυσκόλως θέλεις πιστεῦσαι. Πενταετίαν ὀλόκληρον κατέχω τὸν κανονισμόν τοῦ καιροῦ, καὶ τὴν διανομὴν τῶν ὥρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ· ὁ ἥλιος ἀκούει τὰς ἐντολάς μου, καὶ μεταβαίνει ἀπὸ τροπικοῦ εἰς τροπικὸν κατὰ τὴν διεύθυνσίν μου· τὰ νέφη προχέουσι τὰ ὕδατά των, καὶ ὁ Νεῖλος ἐκχειλίζεται κατὰ τὴν προσταγὴν μου. Ἐγὼ ἐχαλίνωσα τὴν λύσσαν τοῦ κυνικοῦ ἀστέρος, καὶ ἐμετρίασα τὸν καύσωνα τοῦ καρκίνου. Οἱ ἀνεμοὶ μόνοι, ἐξ ὄλων τῶν στοιχειωδῶν δυνάμεων, ἀπεποιήθησαν μέχρι τοῦδε τὴν ἐξουσίαν μου, καὶ πάνπολλοι ἐχάθησαν ἐκ τρικυμιῶν, τὰς ὁποίας δὲν ἠδύνηθη νὰ ἐμποδίσω ἢ νὰ χαλινώσω. Τὸ μέγα τοῦτο ὑπόργημα ἐξεπλήρωσα μετ' ἀκριβοῦς δικαιοσύνης, καὶ ἕκαμα ἀδέκαστον μέρισμα βροχῆς καὶ ἡλιακῆς λάμψεως εἰς τὰ διάφορα τῆς γῆς ἔθνη. Πόση ἠθέλεν εἶσθαι ἡ ταλαιπωρία τῆς ἡμισείας σφαίρας, ἐὰν περιώριζον τὰ νέφη εἰς ἰδιαιτέρας χώρας, ἢ τὸν ἥλιον εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ ἰσημερινοῦ!

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'. Ἡ δοξασία τοῦ ἀστρονόμου ἐξηγεῖται καὶ δικαιολογεῖται.

Ἵποθέτω ὅτι ἀνεκάλυψεν εἰς τὸ πρόσωπόν μου, ἐν τῷ σκότει τοῦ ὄμματιοῦ, σημεῖά τινα θάμβους καὶ ἀμφιβολίας· διότι, μετὰ βραχεῖαν παῦσιν, ἐξηκολούθησεν οὕτω πως·—

Οὔτε θέλει μὲ ἐκπλήξειν, οὔτε θέλει μὲ πειράζειν, ἐάν εὐχόλως δέν με πιστεύσης· διότι ἐγὼ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶμαι ὁ πρῶτος τῶν ἀνθρώπων, ὅστις ἠξιώθη τοιαύτης ἐμπιστοσύνης. Καὶ τῶντι ἀγνοῶ ἐάν πρέπει νὰ στοχασθῶ ἀμοιβὴν ἢ ποινὴν τὴν διάκρισιν ταύτην· ἀφοῦ ἔλαβον αὐτὴν, εἶμαι πολὺ ὀλιγώτερον εὐδαίμων παρ' ἀρχήτερα, καὶ ἤθελε μὲ εἶσθαι ἀνυπόφορον τὸ βᾶρος τῆς ἀδιαλείπτου ἀγρυπνίας, ἐάν δέν μὲ παρηγόρει ἢ ἐξ αὐτῆς προερχομένη εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὠφέλεια.

Πόσον χρόνον, εἶπον ἐγὼ, κατέχεις τὸ μέγα τοῦτο ὑπόργημα;

Πρὸ δέκα περίπου ἐνιαυτῶν, ἀπεκρίθη, αἱ καθ' ἐκάστην παρατηρήσεις μου τῶν ἐπουρανίων μεταβολῶν μ' ἔκαμαν νὰ στοχασθῶ, ἐάν, γινόμενος κύριος τῶν ὠρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἠδύναμην νὰ χορηγήσω πλειότεραν ἀφθονίαν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς γῆς. Ἡ θεωρία αὕτη προσηλωθῆ ἐπὶ τοῦ νοός μου, καὶ ἡμέρας καὶ νύκτας ἐκαθήμεν κυριότητα φανταζόμενος, ἐπιχέων εἰς τὴν δεῖνα καὶ δεῖνα χώραν τοὺς ὑετοὺς τῆς εὐφορίας, καὶ τὴν βροχὴν πάντοτε βοηθῶν μὲ τὴν προσήκουσαν ἠλιακῆς λάμψεως ἀναλογίαν. Εἶχον ἐτι μόνον τὴν θέλησιν τοῦ ἀγαθοποιεῖν, καὶ δέν ἤλπιζον ὅτι ἐμελλόν ποτε νὰ λάβω καὶ τὴν δύναμιν.

Μιᾶ δὲ τῶν ἡμερῶν, ἐνῶ ἔβλεπον τοὺς ἀγρούς καταξήρους ὑπὸ τοῦ καύσωνος, ἤλθεν αἰφνίδιος ἐπιθυμία εἰς τὸν νοῦν μου, εἰ δυνατόν, νὰ πέμψω βροχὴν εἰς τὰ μεσημερινὰ ὄρη, καὶ νὰ ἐπιφέρω πλημμύραν τοῦ Νεῖλου. Τῆς φαντασίας μου δ' ἔβη ὀργώσης, προσέταξα τὴν βροχὴν νὰ πέσῃ· καὶ παραβολῶν ἔπειτα τὸν χρόνον τῆς προσταγῆς μὲ τὸν τῆς πλημμύρας, εὐρῆκα ὅτι τὰ νέφη ὑπήκουσαν εἰς τὰ χεῖλη μου.

Δέν ἦτο δυνατόν, εἶπον ἐγὼ, νὰ προέλθῃ ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας ἢ σύμπτωσις αὕτη; Ὁ Νεῖλος δέν ἀνυψοῦται πάντοτε κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν.

Μὴ πιστεύης, ἀπεκρίθη ἀνυπομόνως, ὅτι τοιαῦται ἐνστάσεις ἠδύναντο νὰ μὲ διαφύγωσι. Πολὺν χρόνον ἀντέλεγον εἰς τὴν ἰδίαν μου πεποίθησιν, καὶ ἠγωνιζόμεν κατὰ τῆς ἀληθείας μὲ ἄκραν πεισμονήν. Ἐνίστε ὑπωπτευόμην ὅτι μαίνομαι, καὶ δέν ἤθελον τολμήσει νὰ μεταδώσω τὸ μυστικὸν τοῦτο ἐκτὸς εἰς ἄνδρα ὁποῖος σὺ, ἱκανὸν νὰ διακρίνῃ τὸ τεράστιον ἀπὸ τὸ ἀδύνατον, καὶ τὸ ἀπίστευτον ἀπὸ τὸ ψευδές.

Διὰ τί, κύριε, εἶπον ἐγὼ, ὀνομάζεις ἀπίστευτον τὸ κατὰ τὴν ἰδέαν σου ἀληθές;

Ἐπειδὴ, ἀπεκρίθη, δέν δύναμαι νὰ βεβαιώσω αὐτὸ δι' ἐξωτερικῆς τινος ἀποδείξεως· καὶ γνωρίζω ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ μου πεποίθησις δέν δύναται νὰ ἔχῃ ἐπιβροχὴν εἰς ἄλλον, ὅστις δέν δύναται νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἰσχύν τῆς. Διὰ τοῦτο δέν θέλω ζητήσει νὰ ὑποστηρίξω τὸν λόγον μου δι' ἀμφισβητήσεως. Ἀρκεῖ ὅτι πρὸ πολλοῦ κατέχω, καὶ καθ' ἐκάστην ἐνεργῶ, τὴν ἐξουσίαν ταύτην. Ἀλλ' ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σύντομος· αἱ ἀσθένειαι τοῦ γῆρατός μου αὐξάνουσι, καὶ ὁ καιρὸς θέλει φθάσει ταχέως, καθ' ὃν ὁ ἔτος κανονίζων πρέπει νὰ συμμιχθῇ μετὰ τοῦ χώματος. Ἡ φροντίς τοῦ νὰ διορίσω διάδοχόν πρὸ πολλοῦ μὲ ταραττεῖ· νύκτα καὶ ἡμέραν καταγίνομαι εἰς σύγκρισιν ὄλων τῶν χαρακτήρων ὅτινες ὑπέπεσον εἰς τὴν παρατήρησίν μου, καὶ οὐδένα εὑρον ἀκόμη οὕτως ἄξιον ὡς σὺ.

ΚΕΦΑΛ. ΜΔ'. Ὁ ἀστρονόμος ἀφίνει τὰς παραγγελίας του εἰς τὸν Ἰμακον.

Ἄκουσον λοιπὸν ὅσα μέλλω νὰ σὲ εἶπω μετὰ τῆς προσοχῆς, ἣν ἀπαιτεῖ ἡ τοῦ κόσμου εὐημερία. Ἐάν τὰ καθήκοντα τοῦ βασιλέως λογίζωνται δύσκολα, καίτοι αὐτὸς περὶ ὀλίγων μόνον φροντίζει ἑκατομμυρίων, καὶ ὀλίγον μόνον δύναται νὰ ὠφελήσῃ ἢ νὰ βλάψῃ αὐτοὺς, πόση πρέπει νὰ ἦναι ἡ μέριμνα ἐκείνου, ἀφ' οὗ ἐξαρτᾶται ἡ τῶν στοιχείων ἐνέργεια, καὶ τὰ μέγала χαρίσματα τοῦ φωτός καὶ τῆς θερμότητος; Ἄκουσόν με λοιπὸν μετὰ προσοχῆς.

Ἐπιμελῶς ἐστοχάσθην καὶ τῆς γῆς καὶ τοῦ ἡλίου τὴν θέσιν, καὶ πολυτρόπως ἐσχεδιάσα νὰ μεταλλάξω αὐτὴν. Ποτὲ μὲν ἔκαμα μεταβολὴν τινα εἰς τὸν ἄξονα τῆς γῆς, ποτὲ δὲ εἰς τὴν ἐκλειπτικὴν τοῦ ἡλίου· ἀλλὰ κατ' οὐδεμίαν τῶν διατάξεων τούτων ὠφελεῖτο ποσῶς ὁ κόσμος· ὅ,τι κερδαίνει μία χώρα, τὸ στερεῖται ἄλλη, καὶ χωρὶς μάλιστα νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ μακρυνὰ μέρη τοῦ ἠλιακοῦ συστήματος, τὰ εἰς ἡμᾶς ἀγνωστα. Μὴ λοιπὸν φαντασθῆς ποτε, ἐν ὅσῳ διαμένεις ἔφορος καὶ διοικητῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὅτι θέλεις τάχα εὐκλείσει τὸνομά σου διὰ τοῦ νεωτερισμοῦ· μὴ κολακεύου μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι δύνασαι νὰ γένῃς ὀνομαστός εἰς ἅπαντας τοὺς ἐπερχομένους αἰῶνας, ἀταξίαν ἐπιφέρων εἰς τὰς ὥρας τοῦ χρόνου. Ἡ μνήμη τῆς βλάβης δέν εἶναι ποθητὴ φήμη. Πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἀρμόζει νὰ ἐπιτρέψῃς ὥστε νὰ ὑπερισχύσῃ ἡ φιλία ἢ ἡ ἰδιοτέλεια. Ποτὲ μὴ στερήσῃς ἄλλας χώρας ἀπὸ τὴν βροχὴν διὰ νὰ ἐπιδαφιλεύσῃς αὐτὴν εἰς τὴν ἰδικὴν σου. Εἰς ἡμᾶς ἀρκεῖ ὁ Νεῖλος.

Εἰς ταῦτα ἀπεκρίθη ἐγὼ ὑποσχόμενος ὅτι ἤθελος μεταχειρισθῆ μὲ ἄκαμπτον ἀκεραιότητα τὴν περὶ ἣν ὁ λόγος δύναμιν, ἐάν ποτε τὴν ἐλάβωμεν· ἐκεῖνος δὲ μὲ ἀπέλυσε σφίγγων τὴν χεῖρά μου. Ἡ καρδιά μου, εἶπε, θέλει τώρα ἡσυχάσει, καὶ ἡ φιλανθρωπία μου

οὐδέποτε πλέον θέλει ταράττει τὴν ἀνάπαυσίν μου· εὐρύηκα σοφὸν ἄνδρα καὶ ἐνάρετον, εἰς ὃν μετὰ χαρᾶς δύναμαι νὰ κληροδοτήσω τὴν ἐπιστάσιν τοῦ ἡλίου.

Τὴν διήγησιν ταύτην ἤκουσεν ὁ βασιλόπαις μετὰ πολλῆς σπουδαιότητος· ἀλλ' ἡ Νεκραγία ἐμειδίασε, καὶ ἡ Πεκουᾶ δὲν ἠδύνατο νὰ κρατηθῆ ἀπὸ τὸν γέλωτα.—Δέσποιναι, εἶπεν ὁ Ἰμλακος, τὸ ἐμπαίζειν τὴν βαρυτάτην τῶν ἀνθρωπίνων συμφορῶν δὲν εἶναι οὔτε ἀγάπης οὔτε φρονήσεως ἴδιον. Ὀλίγοι δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν σοφίαν τοῦ ἀνδρὸς τούτου, καὶ ὀλίγοι εἰς τὴν πράξιν τῶν ἀρετῶν του· ἀλλ' ἅπαντες ἐνδέχεται νὰ υποφέρωμεν τὴν δυστυχίαν του. Ἐκ τῶν ἀδηλοτήτων τῆς παρουσίας ἡμῶν καταστάσεις, φοβερωτέρα εἶναι ἡ ἀδηλος διάρκεια τοῦ λογικοῦ.

Ἡ βασιλόπαις συνῆλθεν εἰς ἑαυτήν, ἡ δ' εὐνοουμένη ἠρρυθρίασεν. Ὁ Ῥασσέλας, βαθύτερον συγκινηθεὶς, ἠρώτησε τὸν Ἰμλακον ἂν στοχάζηται συχνὰς τὰς τοιαύτας τοῦ πνεύματος ἀσθενείας, καὶ πόθεν προέρχονται.

ΚΕΦΑΛ. ΜΕ'. Ἡ τῆς φαντασίας κινδυνώδης ἐπικράτησις.

Παραφοραὶ τοῦ πνεύματος, ἀπεκρίθη ὁ Ἰμλακος, συμβαίνουσι πολὺ συχνότερον παρ' ὅσον πιστεύουσιν οἱ ἐπιπόλοιοι παρατηρηταί. Ἴσως, ἐὰν λαλήσωμεν μετ' αὐστηρᾶς ἀκριβείας, οὐδεὶς ἀνθρώπινος νοῦς εὐρίσκειται εἰς τὴν ὀρθὴν αὐτοῦ κατάστασιν. Οὐδεὶς ὑπάρχει, οὔτινος ἡ φαντασία δὲν ὑπερισχύει κάποτε ἐναντίον τοῦ λογικοῦ του, ὅστις δύναται νὰ ρυθμίσῃ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ὅπως διόλου κατὰ τὴν ἑαυτοῦ θέλησιν, καὶ οὔτινος αἱ ἰδέαι ἔρχονται καὶ ἀπέρχονται κατὰ τὴν προσταγὴν του. Οὐδεὶς εὐρίσκειται, οὔτινος τὴν διάνοιαν δὲν τυραννοῦσι κάποτε ἀερῶδεις φαντασίαι, ἀναγκάζουσαι αὐτὸν νὰ ἐλπίζῃ ἢ νὰ φοβῆται ἐπέκεινα τῶν ὁρίων τῆς φρονίμου πιθανότητος. Πᾶσα τῆς φαντασίας κατὰ τοῦ λογικοῦ ὑπερίσχυσις εἶναι βαθμὸς τις μανίας· ἀλλ' ἐν ὅσῳ τὴν ὑπερίσχυσιν ταύτην ἐμποροῦμεν νὰ διευθύνωμεν καὶ νὰ καταστέλλωμεν, δὲν εἶναι ὀρατὴ εἰς ἄλλους, οὔτε λογίζεται διαστροφή τῶν νοητικῶν δυνάμεων· δὲν ὀνομάζεται παραπροσὴν πλὴν ἀφοῦ καταντήσῃ ἀκράτητος, καὶ προφανῶς ἐπενεργεῖ εἰς τὸν λόγον ἢ τὰς πράξεις.

Οἱ ἐκδοτοὶ εἰς σιωπηλὰς θεωρίας καταντῶσι πολλὰκις τολμηροὶ φαντασιοκόποι. Ὅταν ἡμεθα μόνοι, δὲν εἴμεθα πάντοτε ἐνησυχολημένοι· ὁ κόπος τοῦ διανοεῖσθαι εἶναι πολλὸς, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὀλίγον διαρκεῖ· ὁ ζῆλος τῆς ἐρεῦνης ὑποχωρεῖ κάποτε εἰς τὴν ὀκνηρίαν ἢ τὸν κόρον. Ὁ μὴ ἔχων ἐξωτερικόν τι νὰ τὸν διασκεδάσῃ ζητεῖ ἐκ τῶν ἰδίων αἰσθητικῶν διαλογισμῶν τὴν ἠδονὴν, καὶ φαντάζεται ἑαυτὸν ὅ,τι δὲν εἶναι· διότι ποῖος εὐχαριστεῖται εἰς ὅ,τι εἶναι; Διαγέεται ἀκολούθως εἰς τὸ ἀπεριόριστον μέλλον, καὶ

συλλέγει ἀφ' ὅσας ἡ φαντασία του δημιουργεῖ καταστάσεις τὸ τὴν παροῦσαν στιγμὴν μᾶλλον ποθοῦμενον. Ὁ νοῦς μεταβαίνει ἀπὸ σκηνῆς εἰς σκηνὴν, ἐνόνη ὅλας τὰς ἠδονὰς καθ' ὅλους τοὺς συνδυασμοῦς των, καὶ ἐντροφεῖ εἰς ἀγαλλιᾶσεις, τὰς ὁποίας ἡ φύσις καὶ ἡ τύχη, καίτοι μεγαλόδωροι, οὐδέποτε χορηγοῦσι.

Προϊόντος τοῦ χρόνου, ἰδιαιτέρα τις σειρά ἰδεῶν ἀπασχολεῖ τὴν προσοχὴν· ἀποβάλλεται πᾶς ἄλλη διανοητικὴ τέρψις· ὁ νοῦς, ἐν κόπῳ ἢ ἐν ἀνέσει, ἐπανερχεται πάντοτε εἰς τὴν φιλὴν ἰδέαν, καὶ γεύεται τὸ ἡδὺ ψεῦδος ὅποταν δὲν νοστιμεύηται τὴν πικρὰν ἀλήθειαν. Βαθμηδὸν, στερεοῦται ἡ δύναμις τῆς φαντασίας· κατὰ πρῶτον γίνεταί προστακτικὴ, καὶ μετὰ ταῦτα δεσποτικὴ. Τὰ πλαστοουργήματα ἀρχίζουσι ἐπομένως νὰ ἐνεργῶσιν ὡς πραγματικότητες, ψευδεῖς δοξασίαι προσηλοῦνται εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ ἡ ζωὴ παρέρχεται εἰς ὄνειροπολήματα χαρᾶς ἢ λύπης.

Οὗτος, κύριε, εἶναι εἰς ἕκ τῶν κινδύνων τῆς μοναξίας· περὶ τῆς ὃ μὲν ἐρημίτης ὡμολόγησεν ὅτι δὲν προάγει πάντοτε τὴν ἀγαθότητα, ὃ δ' ἀστρονόμος διὰ τῆς ἀθλιότητός του ἀπέδειξεν ὅτι δὲν βοηθεῖ πάντοτε τὴν σοφίαν.

Οὐδέποτε πλέον, εἶπεν ἡ εὐνοουμένη, θέλω φαντάζεσθαι ἑμαυτὴν βασιλίσσαν τῆς Ἀβυσσινας. Πολλάκις ἐδαπάνησα τὰς ὥρας, ὅσας ἡ βασιλόπαις ἀφίνεν εἰς τὴν διάθεσίν μου, τελετὰς εὐπρεπίζουσα καὶ τὴν αὐλὴν τακτοποιούσα· κατέστειλα τὴν ἀλαζονεῖαν τῶν δυνατῶν, καὶ ἐχαρίσθην εἰς τὰς αἰτήσεις τῶν πενήτων· ὠκοδόμησα νέα παλάτια εἰς χαριστέρας θέσεις, ἐφύτευσα δάση εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων, καὶ ἐθριάμβευσα βασιλικῶς ἀγαθοποιούσα, μέχρις οὔ, ὅποτε ἡ βασίλισσα εἰσῆλθε, σχεδὸν ἐλητμόνησα νὰ προσκυνήσω αὐτήν.

Καὶ ἐγὼ, εἶπεν ἡ βασιλόπαις, οὐδέποτε πλέον θέλω ἐπιτρέπειν εἰς ἑμαυτὴν νὰ παριστάνω τὴν ποιμενίδα, ἐξυπνος ὄνειροπολοῦσα. Πολλάκις κατεπράϋνα τὸ πνεῦμά μου μετὰ τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀθωότητα τῶν ποιμενικῶν ἐνασχολήσεων, ἕως οὔ ἤκουσα ἐν τῷ θαλάμῳ μου συρίζοντας τοὺς ἀνέμους καὶ βελάζοντα τὰ πρόβατα· κάποτε ἀπήλλαξα τὸ ἀρνίον τὸ εἰς τὸ δάσος περιπεπλεγμένον, καὶ κάποτε μετὰ τὴν καλαῦροπά μου (ματζοῦκαν) ἀντέστην εἰς τὸν λύκον. Ἐχω ἐνδυμασίαν χωρικὴν, τὴν ὁποίαν φοραίνω διὰ νὰ βοηθῶ τὴν φαντασίαν μου, καὶ σύριγγα τὴν ὁποίαν ἠδέως παίζω, ὑποθέτουσα ὅτι μετὰ ἀκολουθοῦσι τὰ ποιμνία μου.

Τὸ κατ' ἐμὲ, εἶπεν ὁ Ῥασσέλας, θέλω ἐξομολογηθῆ φαντασιοκοπίαν μᾶλλον τῶν ὑμετέρων· ἐπικίνδυνον. Πολλάκις ἐζήτησα νὰ φαντασθῶ ἐντελὴ κυβερνήσιν, δι' ἧς νὰ γαλιονῆται πᾶσα ἀδικία, νὰ διορ-

θόνηται πᾶσα κακία, καὶ νὰ διατηρῶνται πάντες οἱ ὑπῆκοοι ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀθωότητι. Ὁ διαλογισμὸς δὲ οὗτος ἐγέννησε πλείστα μεταρρυθμίσεως σχέδια, καὶ ὑπεργόρευσε πολλοὺς ὠφελίμους κανονισμοὺς καὶ σωτηριώδη ψηφίσματα. Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ πάρεργον, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ ἔργον, τῆς μοναζίας μου· καὶ ἐκπλήττομαι ὁπότεν συλλογισθῶ μὲ πόσον ὀλίγην ὀδύνην ὑπέθεσά ποτε τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν μου!

Τοιαῦτα, εἶπεν ὁ Ἰμλακος, εἶναι τὰ τῶν φανταστικῶν σχεδίων ἀποτελέσματα· ὅταν κατὰ πρῶτον πλάσωμεν αὐτὰ, γνωρίζομεν ὅτι εἶναι ἄτοπα, ἀλλὰ βαθμῆδόν τὰ συνεπιζόμεν, καὶ ἐπὶ τέλους δὲν βλέπομεν τὴν μωρίαν των.

ΚΕΦΑΛ. ΜΣΤ΄. Συνδιαλέγονται μετὰ τινος πρεσβύτου.

Ἡ ἐσπέρα ἦτον ἤδη προχωρημένη, καὶ ἀνέστησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν οἴκαδε. Ἐνῶ δὲ περιεπάτου ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Νεῖλου, τερπόμενοι μὲ τὸ μαρμαῖρον ἐπὶ τῶν ὑδάτων σεληνιακὸν φέγγος, εἶδον πρεσβύτην ὀλίγον ἀπέχοντα, ὅστις, ἐν τῇ ὀμηγύρει τῶν σοφῶν, πολλάκις εἶχεν ἐκφωνήσει λόγους εἰς ἐπήκοον τοῦ βασιλόπαιδος. Ἴδου ἀνὴρ, εἶπεν ὁ Ῥασσέλας, οὗτινος ἡ ἡλικία κατεύνασε μὲν τὰ πάθη, ἀλλὰ δὲν ἡμαύρωσε τὸ λογικόν· ἄς τελειώσωμεν τὰς ἐσπερινὰς ἡμῶν συζητήσεις ἐρευνῶντες τί φρονεῖ περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ καταστάσεως, ὥστε νὰ γνωρίσωμεν ἂν ἡ νεότης μόνη βασιανίζηται, καὶ ἂν ἐλπίς τις καλῆτέρα μὲνη διὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς.

Ὁ σοφὸς, πλησιάζας, ἐχαιρέτησε. Προσεκάλεσαν δ' αὐτὸν νὰ συμπεριπατήσῃ, καὶ συνδιελέγοντο ὡς γνώριμοι ἀπροσδοκῆτως συντυχόντες. Ὁ πρεσβύτης ἦτον ἱλαρὸς καὶ ὀμιλητικὸς, καὶ ἡ ὁδὸς ἐφαίνετο σύντομος ἕνεκα τῆς συναναστροφῆς του. Ἐχάρη δὲ ὅτι δὲν περιεφρονήθη, συνώδευσεν αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκόν των, καὶ κατ' αἴτησιν τοῦ βασιλόπαιδος εἰσήλθεν. Ἐκάθισαν δ' αὐτὸν εἰς τὴν ἔδραν τῆς τιμῆς, καὶ τὸν ἐφίλευσαν κατὰ τὸ σύνθητες.

Κύριε, εἶπεν ἡ Νεκαγία, ὁ ἐσπερινὸς περίπατος πρέπει νὰ δίδῃ εἰς ἄνδρα πολυμαθῆ, ὁποῖος σὺ, εὐχαριστήσεις, ἀκατανοήτους εἰς τὴν ἀγνοίαν καὶ τὴν νεότητα. Σὺ γινώσκεις τὰς ιδιότητας καὶ τὰς αἰτίας ὅλων ὅσα βλέπεις, τοὺς νόμους καθ' οὓς ῥέει ὁ ποταμὸς, τὰς περιόδους καθ' ἃς οἱ πλανῆται ἐκτελοῦσι τὰς περιστροφὰς των. Τὰ πάντα σὲ κινοῦσιν εἰς σκέψιν, καὶ ἀνανεοῦσιν τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας σου ἀξιοπρεπείας.

Δέσποινα, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, εὐχαριστήσιν ἐκ τῶν περιδιαβάσεων ἄς ἐλπίζωσιν οἱ θαλαροὶ καὶ οἱ ῥωμαλέοι· εἰς τὸ γῆρας ἀρκεῖ ἂν δύναται νὰ ἡσυχάζῃ. Ὡς πρὸς ἐμὲ ὁ κόσμος οὐδὲν ἔχει καινοφανές·

περιστρέφω τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ βλέπω ὅσα ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἶδον εἰς μακαριωτέρους χρόνους. Ἐπιστηρίζομαι εἰς δένδρον, καὶ ἀναλογίζομαι ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ σκιᾷ ἀμφισβήτησά ποτε περὶ τῆς ἐτησίου πλημμύρας τοῦ Νεῖλου πρὸς φίλον, ὅστις σιγᾷ νῦν ἐν τῷ τάφῳ. Στρέφω εἰς τὰ ἄνω τοὺς ὀφθαλμοὺς, προσηλώνω αὐτοὺς ἐπὶ τῆς μεταβαλλομένης σελήνης, καὶ συλλογίζομαι περίλυπος τὰς τοῦ βίου περιπετείας. Δέν με τέρπει πλέον ἡ φυσικὴ ἀλήθεια· ἐπειδὴ τί μὲ μέλει περὶ πραγμάτων, ἄτινα μετ' οὐ πολὺ θέλω ἀφήσει;

Δύνασαι τοῦλάχιστον νὰ διασκεδάζῃς, εἶπεν ὁ Ἰμλακος, ἐνθυμούμενος τὸν ἐντιμον καὶ ὠφέλιμον βίον σου, καὶ νὰ χαίρῃς διὰ τὸν ὑπὸ πάντων ἐκ συμφώνου ἀποδιδόμενόν σοι ἔπαινον.

Ὁ ἔπαινος, εἶπεν ὁ σοφὸς ἀναστενάζων, εἶναι κενὸς ἤχος πρὸς γέροντα. Οὔτε μητέρα ἔχω νὰ εὐφραίνηται εἰς τὴν ὑπόληψιν τοῦ υἱοῦ της, οὔτε σύζυγον νὰ μετέχη τῶν τιμῶν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Ἐθαψα ὅλους τοὺς φίλους καὶ ἀντιζήλους μου. Οὐδὲν εἶναι τώρα πολλοῦ λόγου ἄξιον· καθότι δὲν ἀποβλέπει ἐκτὸς εἰς ἐμαυτόν. Ἡ νεότης ἀγάλλεται εἰς τὴν ἐπευφημίαν, ἐπειδὴ λογίζεται αὐτὴν προοίμιον μέλλοντός τινος ἀγαθοῦ, καὶ ἐπειδὴ αἱ βλέψεις τῆς ζωῆς ἐκτείνονται μακρὰν· ἀλλ' ἐγὼ, ὅστις ἤδη παρακμάζω, ὀλίγον ἔχω νὰ φοβηθῶ ἐκ τῆς δυσμενείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔτι ὀλιγώτερον νὰ ἐλπίσω ἐκ τῆς ἀγάπης αὐτῶν ἢ ὑπολήψεως. Μικρὸν τι δύναται ἀκόμη νὰ μοῦ ἀφαιρέσωσιν, ἀλλ' οὐδὲν νὰ μὲ δώσωσι. Ὁ πλοῦτος ἤθελε τώρα εἶσθαι ἀνωφελῆς, ἡ δὲ ὑψηλὴ θέσις ὀδυνηρά. Εἰς τὰ ὀπισθεν στρέφων τοὺς ὀφθαλμοὺς, βλέπω ὅτι παρημέλησα πολλὰς εἰς τὸ ἀγαθοποιεῖν εὐκαιρίας, ὅτι πολὺν χρόνον ἐδαπάνησα εἰς τὰ μηδαμινὰ, καὶ πλείοτερον ἀπώλεσα εἰς τὴν ἀργίαν. Πολλὰ μεγάλα σχέδια ἀφίνω ἀδοκίμαστα, καὶ πολλὰς μεγάλας ἀποπειρας ἀτελειώτους. Οὐδὲν ἐγκλημα καταβαρύνει τὸ πνεῦμά μου, καὶ διὰ τοῦτο ἡσυχάζω· προσπαθῶ ν' ἀφαιρέσω τὴν διάνοιάν μου ἀπὸ ἐλπίδας καὶ μερίμνας, αἵτινες, μολονότι τὸ λογικὸν γνωρίζει ὅτι εἶναι μάταιαι, ζητοῦσιν ἔτι νὰ κυριεύωσιν, ὡς καὶ πρότερον, τὴν καρδίαν· περιμένω, ἐν γαληνίᾳ ταπεινοφροσύνης, τὴν ὥραν ἐκείνην, ἣτις ἐπὶ πολὺ δὲν δύναται νὰ ἀναβληθῇ, καὶ ἐλπίζω ν' ἀπολαύσω, ἐν καλῆτέρᾳ καταστάσει, τὴν μὴ εὐρεθεῖσαν ἐν τῇ παρούσῃ εὐδαιμονίαν καὶ τὴν μὴ ἀποκτηθεῖσαν ἀρετήν.

Ἀνέστη καὶ ἀπῆλθε, τὸ ἀκροατήριον αὐτοῦ ἀφήσας ὅχι πολὺ ἐφημέριον ὡς ἐκ τῶν τῆς μακροζωΐας ἐλπίδων των. Ἄλλ' ὁ μὲν βασιλόπαις παρηγορήθη, εἰπὼν ὅτι δὲν ἦτο τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ λυπῶνται διὰ τὴν ἐξιστόρησιν ταύτην· καθότι οὐδεὶς ποτε εἶχε θε-

ωρήσει τὸ γῆρας ὡς τὸν καιρὸν τῆς εὐδαιμονίας, καὶ ἂν ἦτο δυνατόν νὰ ἡσυχάζῃ τις ἐν τῇ παρακμῇ καὶ ἀδυναμίᾳ τῆς ζωῆς, πιθανὸν ὅτι αἱ ἡμέραι τῆς ἀκμῆς καὶ ῥωμαλεότητος ἤθελον εἶσθαι εὐδαιμόνες· ὅτι ἡ μεσημβρία τοῦ βίου ἦτον ἐνδεχόμενον νὰ ἦναι λαμπρά, ἔαν τὸ ἔσπερας ἠδύνατο νὰ ἦναι γαλήνιον.

Κατὰ δὲ τὴν γνώμην τῆς βασιλόπαιδος, ὁ σοφὸς πρεσβύτες ἐλάλησεν οὕτω, διότι πάντοτε τὸ γῆρας εἶναι μεμφίμοιρον καὶ δυσμενές, ἀγαλλόμενον νὰ κόπῃ τὰς ἐλπίδας τῶν νεωστὶ εἰσελθόντων εἰς τὸν κόσμον. Εἶχεν ἰδεῖ μεγάλους κτηματίας, οἵτινες ἐπέβλεπον μετὰ φθόνου εἰς τοὺς κληρονόμους των, καὶ γνωρίζει πολλοὺς, οἵτινες ἐχαίροντο τὰς ἡδονὰς μόνον ἐν ὄσῳ ἠδύνατο εἰς ἑαυτοὺς νὰ τὰς περιορίζωσι.

Κατὰ τὴν εἰκασίαν τῆς Πεκουᾶς, ὁ ἄνθρωπος ἦτο μᾶλλον προβεβηκὸς τὴν ἡλικίαν παρ' ὅσον ἐφαίνετο, καὶ τὰ παράπονά του προήρχοντο ἐκ μανιακῆς βαρυθυμίας· ἡ τοῦλάχιστον ἀτυχῶς ζήσας, ἔλαβεν ἀπέχθειαν πρὸς τὴν ζωὴν. Διότι, παρετήρησεν ἡ Πεκουᾶ, οὐδὲν εἶναι κοινότερον παρὰ τὸ νὰ καλῶμεν τὴν ἰδίαν ἡμῶν κατάστασιν, κατάστασιν τοῦ κόσμου.

Ὁ Ἴμλακος, ὅστις διόλου δὲν ἐπεθύμει νὰ βλέπῃ αὐτοὺς κατηφεῖς, ἐμειδίασεν εἰς τὰς παρηγορίας, τὰς ὁποίας τόσον εὐκόλως προσεπορίζετο ἕκαστος· καὶ ἐνθυμήθη ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν εἶχε τὴν αὐτὴν πεποίθησιν περὶ ἀμίκτου εὐδαιμονίας, καὶ τὴν αὐτὴν γονιμότητα παραμυθητικῶν ἐφευρημάτων. Ἐκρινε δὲ φρονιμώτερον νὰ μὴ μεταδώσῃ αὐτὸς, ἀλλὰ ν' ἀφήσῃ τὸν χρόνον καὶ τὴν πείραν νὰ ἐντυπώσωσιν εἰς τοὺς εὐγενεῖς μαθητάς του τὴν δυσάρεστον ἀλήθειαν. Ἡ βασιλόπαις καὶ ἡ σύντροφος κυρία ἀπεσύρθησαν· ἡ φρενοβλάβεια τοῦ ἀστρονόμου δὲν ἐφευγεν ἀπὸ τὸν νοῦν των· παρεκάλεσαν δὲ τὸν Ἴμλακον νὰ ἀρχίσῃ τὰ καθήκοντα τοῦ νέου ὑπουργήματος, καὶ κατὰ τὴν ἐπαύριον νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου.

Τὸ τέλος εἰς τὸν προσεχῆ ἀριθμὸν.

Οἱ ἔμποροι τῆς Ἀντουερπίας ἦσαν ἓν καιρὸν οἱ ἐν Εὐρώπῃ πλουσιώτατοι. Πρὸς διασάφησιν τούτου, ἱστορεῖται περὶ τίνος ὀνομαζομένου Ἰωάννου Δένς, ὅτι ἐδάνεισεν ἐν ἑκατομμύριον φλωριῶν εἰς Κάρολον τὸν Πέμπτον, διὰ τοὺς ἐν Οὐγγαρίᾳ πολέμους του, καὶ ὅτι ἔλαθε τὴν βασιλικὴν ὁμολογίαν· ἐπιστρέψας δὲ ὁ ἀποκράτωρ ἐκ τῆς μάχης, ἐγευματίσας μετὰ τοῦ ἐμπορίου, ὅστις, μετὰ δαπανηρότατον συμπόσιον, ἔφερεν εἰς τὸ μέσον τὴν ὁμολογίαν, ὅχι ὅμως διὰ νὰ πληρωθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν καύσῃ, — καὶ οὕτως τὴν ἔκαυσεν εἰς πῦρ ἐκ τεμαχίων κινναμώμου.

ΟΤΑΝ ἐνάρετοι ἄνδρες περιπέσωσιν εἰς διενέσεις, ἐνδέχεται εἰς μόνον ἐξ αὐτῶν νὰ σφάλῃ κατὰ πρῶτον· ἀλλ' ἐὰν ἡ ἔρις διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ, ἀμφοτέροι ὡς ἐπιτοπλεῖστον καταντῶσιν ἔνοχοι.

Ἡ ΚΙΡΚΑΣΣΙΑ ΚΑΙ Οἱ ΚΙΡΚΑΣΣΟΙ.

[Συνέχεια καὶ Τέλος. Ἴδε Σελ. 133-135, 155-156.]

Αἱ νεάνιδες τῶν μεγιστάνων ἢ εὐγενῶν καταγίνονται μετὰ πολλῆς σπουδῆς εἰς τὴν διάταξιν τοῦ κεφαλοδέσμου των· ὑπὸ τὴν καλύπτραν φοροῦσι κόκκινον φέσιον, ὅπερ ἀσφαλίζουν κατὰ τὸ μέτωπον διὰ ταινίας μαύρου Μαροκινῶ δέρματος, καὶ κοσμοῦσι μὲ ἀργυρᾶ κομβία· πρέπει δὲ εἰς αὐτὰς ἄριστα. Ὁ ἱματισμὸς τῶν ὑπάνδρων γυναικῶν εἶναι προσέτι ὠραῖος. Ἀλλὰ, διὰ νὰ τὰς θαυμάζῃ τις, πρέπει νὰ τὰς βλέπῃ μόνον κατ' οἶκον· διότι καθ' ὁδὸν, βραδέως καὶ παρημελημένως βαδίζουσαι, καθίστανται δυσάρεστοι εἰς τὸν ὄφθαλμὸν Εὐρωπαίου, συνειθισμένου εἰς τὴν ζωηρὰν καὶ κομψὴν κίνησιν τῶν ὁμογενῶν του. Καὶ αὐτὴ ἡ μακρὰ κόμη, ἡ χαριέντως καταχεομένη ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ στήθους τῆς ἐρασμίας Κιρκασσίδος· ἡ καλύπτρα ἢ ῥιπτομένη περὶξ αὐτῆς μετὰ μαγικῆς τινος τέχνης· τὸ ἱμάτιόν της σφιγτὰ μὲν ἐμπειρορημένον ἄνθρωπον, δεικνύον δὲ κάτωθεν τὰς πλατείας ἀναξυρίδας—ταῦτα πάντα γίνονται γελοιοῦδως ὀχληρὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Κιρκασσὶς σηκωθῆ ἀπὸ τὸν σοφᾶν της. Αἱ Κιρκασσίδες εἶναι ὡς ἐπιτοπλεῖστον νοήμονες, ἔχουσι ζωηροτάτην φαντασίαν καὶ ἰσχυρὰ πάθη· θαυμάζουσι τὴν φήμην, καὶ ἐπαίρονται εἰς τὰς τιμὰς, ὅσων οἱ σύζυγοι αὐτῶν διὰ τῆς γενναιοτήτος ἀξιοῦνται εἰς τὴν μάχην.

Τοὺς ἄνδρας διακρίνει ὠραῖον ὑψηλὸν ἀνάστημα· καίτοι δὲ μυώδεις, ποτὲ δὲν εἶναι σωματώδεις. Ἐχουσι πλατὺ μὲν τὸ στήθος καὶ τοὺς ὤμους, στενὸν δὲ τὸ κάτω μέρος τῆς ὀσφύος· μελαγχροῖνους τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὰς τρίχας, ὑψηλὴν ἀλλὰ μικρὰν κεφαλὴν, εὐθείαν δὲ στενὴν ῥίνα.

Οἱ Κιρκασσοὶ λαλοῦσι κοινὴν γλῶσσαν, διηρημένην ὅμως εἰς διαλέκτους κατὰ τὰς διαφόρους φυλάς. Πολλοὶ ὀμιλοῦσι τὴν Τουρκικὴν καὶ Ταρταρικὴν, ὅλα δὲ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα συντίθενται εἰς τὴν ὑστέραν ταύτην, ἐπειδὴ οἱ Κιρκασσοὶ δὲν ἔχουσι ἰδίους αὐτῶν ἐγγράφους χαρακτῆρας. Ὁ πολιτισμὸς εἶναι εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν τοῦ μεγιστάνος καὶ εὐγενεῖς νομίζουσι κατασχύνῃ νὰ δύναται νὰ ἀναγινώσκωσι καὶ νὰ γράφωσι, καίτοι μεταξύ τῶν κατωτέρων κλάσεων μανθάνουσί τινες παρὰ τῶν Μουλᾶδων. Ἡ πρακτικὴ φαρμακοποιία, ἣν μετέρχονται ἀποκλειστικῶς οἰκογενεαὶ τινες, συνίσταται ἐξ ἀπλουστάτων κανόνων, μεταδιδόμενων διὰ ζωῆς φωνῆς ἐκ πατρὸς εἰς υἱὸν, καὶ περιοριζομένων κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος εἰς τὴν θεραπείαν τῶν τραυμάτων. Σημεῖά τινα ὅμως πολιτισμοῦ ἀρχίζουσι νὰ φαίνωνται μεταξύ τοῦ λαοῦ τῶν κοιλάδων, οἵτινες εἶναι ἤττον ἄγροικοὶ καὶ μᾶλλον προικισμένοι ἐκ φύσεως παρὰ τοὺς κατοίκους τῶν ὀρέων.

Αἱ κατοικίαι τῶν Κιρκασσῶν εἶναι ἀπλουστάται· εἰς τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας οἰκαδομεῖται μία· ἐκάστη δὲ κώμη ἔχει σκοπιὰν ἐφ' ὑψηλῆς τινος γειτονικῆς τοποθεσίας.

Ἡ στρατιωτικὴ στολὴ τῶν Κιρκασσῶν συνίσταται ἐκ